

Nederlandse Kastelenstichting

Jaarverslag 2010



Nederlandse kastelenstichting

Markt 24
3961 BC Wijk bij Duurstede
T 0343 578 995
F 0343 591 403
E info@kastelen.nl
■ www.kastelen.nl
■ www.kastelenbeeldbank.nl

Jaarverslag 2010

Afbeelding voorzijde: De ruïne van kasteel Valkenburg met aan de voet een voorstelling van het nieuwe horecagebouw volgens de plannen uit 2010

Ontwerp en vormgeving: Alphons te Beek.

© Nederlandse Kastelenstichting, Wijk bij Duurstede, 2013

Inhoudsopgave

Inleiding	■	5
1 Organisatie en Donateurs	■	6
Bestuur en Raad van advies	■	6
Financiën	■	6
Begunstigers	■	6
Excursies	■	6
Leerstoel	■	7
2 Projecten	■	9
Kastelenlexicon Nederland	■	9
Kasteelbiotoop Zuid-Holland	■	9
TV-serie Utrechtse kastelen en historische buitenplaatsen	■	10
Dag van het Kasteel	■	10
Colloque Château Gaillard	■	10
Educatie	■	11
3 Acties en bedreigingen	■	12
Bedreigde kastelen	■	12
Kasteel Arcen (Kasteel Arcen (Arcen, gemeente Venlo, Limburg)	■	12
Kasteel Valkenburg (gemeente Valkenburg, Limburg)	■	12
Ruïne Kasteel Makken (Makken/gemeente Boxmeer, Noord-Brabant)	■	12
Kasteel Eerde (gemeente Ommen, Overijssel)	■	13
Crabbehof (gemeente Dordrecht, Zuid-Holland)	■	13
Andere adviezen en bedreigingen	■	13
4 Stages en onderzoek	■	14
5 Extern overleg	■	15
Samenwerking en verhouding tot andere organisaties	■	15
6 Publicaties, bibliotheek en documentatie	■	16
Bibliotheek en documentatie	■	16
Publicaties	■	16
7. Bestuur, personeel, vrijwilligers en stagairs	■	17

Inleiding

De NKS streeft er naar inhoudelijk hoogwaardig werk af te leveren. De waardering voor dit werk is duidelijk merkbaar. Helaas kan deze waardering niet altijd worden omgezet in subsidie. Dit is een punt van zorg waar aan in de komende jaren aandacht moet worden besteed. In 2010 is duidelijk geworden dat de NKS zich bevindt op een kruispunt van wegen en zeker in 2011 moet een keuze worden gemaakt waar zij haar aandacht op gaat richten.

Het jaar 2010 stond in het teken van het organiseren van het internationale congres Colloque Château Gailard maar vooral uit het zoeken naar middelen en oplossingen om de financiële crisis het hoofd te bieden. De komst van de nieuwe penningmeester, mr. J.A. Moolenburgh, was een goed moment om de financiële administratie weer eens onder de loep te nemen en, in samenspraak met het accountantskantoor, op die punten waar het nodig en mogelijk was, verbeteringen en/of veranderingen aan te brengen. Een nieuw boekhoudprogramma en een andere opzet van begroten waren hiervan de belangrijkste componenten. De resultaten van deze veranderingen zullen eerst in 2011 zichtbaar worden. Bij nieuwe projecten, zoals tv-series en publicaties, werd al geanticipeerd op de nieuwe financiële aanpak.

De economische crisis is merkbaar bij het aanvragen van subsidies bij de fondsen. De NKS kreeg in 2010 meer en meer te maken met lagere subsidies en strengere toewijzingscriteria. Daardoor werd bijvoorbeeld de Dag van het Kasteel gekort op eerder toegezegde subsidies. Ook het aantal dalende donateurs is een factor van zorg.

Veel onderzoek werd gedaan naar onderwerpen als de contacten met de provinciale stichtingen, de behoeften en wensen van het kasteelbezoekend publiek aan de beleving van monumenten als kastelen en historische buitenplaatsen en naar ruïnes en kasteelplaatsen. Deze onderzoeken werden over het algemeen uitgevoerd in het kader van stages van studenten erfgoedstudies, geschiedenis en kunstgeschiedenis (Amsterdam – VU en UvA – en Utrecht).

Verder promoveerde de NKS-medewerker Fred Vogelzang op het onderwerp het belastingparadijs IJsselstein in de achttiende eeuw, werd er flinke vooruitgang geboekt bij het verwerken van nieuwe en oude binnengekomen boeken in de bibliotheek, alsmede de verwerking van de collectie boeken van de in 2007 overleden professor J.G.N. Renaud en kreeg het SKLN-project een flinke financiële injectie (eind 2009). Hierdoor wordt het mogelijk om eind 2011 de basisregistratie te voltooien.

Afscheid moest de stichting in april 2010 nemen van twee bijzonder gewaardeerde leden van de Raad van Advies, drs. E. Munnig Schmidt en prof. dr. F. Grapperhaus. De laatste overleed plotseling op 9 mei 2010, betreurd door velen, niet in de laatste plaats door bestuur, raad en directie van de NKS.

De heer P. Kastelein, NKS-vrijwilliger voor de documentatie, nam in verband met zijn gevorderde leeftijd eind van 2010 afscheid van de stichting.

De bedreigde kastelen vroegen wederom grote aandacht, hoewel er, waarschijnlijk door de economische en financiële crises, minder gevallen dan in voorgaande jaren voorkwamen.

Er is een toename van vooral internationale contacten, iets wat vooral op wetenschappelijk gebied goed is. Het lexicon kan daar voordeel bij hebben, als uit deze contacten internationale onderzoeksprojecten voortkomen (gesteund door Europees geld). Vooral de contacten met onze Duitse zusterstichtingen zijn hartelijk.

1. Organisatie en donateurs

Bestuur en Raad van Advies

In 2010 namen in april prof.dr. F. Grapperhaus en drs. E. Munnig Schmidt volgens het rooster van aftreden afscheid van de Raad van Advies. De voorzitter van de Raad, drs C. Kalden, roemde in zijn afscheidswaarden de kritische en meedenkende houding van beiden.

Helaas ontving het bestuur in mei van dit jaar het bericht dat de heer Grapperhaus onverwacht was overleden. Directie en bestuur waren aanwezig bij de druk bezochte begrafenisplechtigheid.

De heer mr. J.A. Moolenburgh, die in november 2009 als lid van het bestuur was aangetreden, nam vanaf 1 januari 2010 zijn taak als penningmeester op zich. Hij volgde in deze de heer W. Pelsers op, die vanaf 1999 tot en met 2009 de financiën van de NKS heeft beheerd. Tijdens de laatste bestuursvergadering van 2009 werd door de voorzitter stilgestaan bij het vele werk dat door de heer Pelsers is verricht, met name op het gebied van de beleggingsportefeuille.

Samen met directie en staf werkte de heer Moolenburgh aan een herstructureringsprogramma van de financiële administratie. De wens maar ook de noodzaak de administratie meer projectmatig op te zetten lag hieraan ten grondslag.

In het gevolg daarvan nam de nieuwe penningmeester ook de taak op zich in de begroting voor 2011 te zoeken naar mogelijkheden tot grotere transparantie van de cijferopstelling.

Financiën

Het feit dat er economische en financiële crisis heerst, ging aan de NKS niet voorbij. Daarom moest drastisch gewerkt worden aan een strakke begroting voor 2011 en een transparanter systeem van boekingen en opstelling der cijfers. Daaruit vloeide de aanschaf van een nieuw boekhoudprogramma voort, waardoor ook eenvoudiger overzichten en begrotingen kunnen worden gerealiseerd.

Het dwong zowel bestuur, als directie en staf om nog zorgvuldiger dan anders te kijken naar het uitgavepatroon en te bezinnen waarop bezuinigd kon worden.

Begunstigers

De trend die zich landelijk laat zien bij organisaties in het monumentenveld, namelijk de terugloop van het aantal donateurs, is ook bij de NKS te merken. Het aantal van 880 donateurs aan het begin van het jaar, nam met 5% af. Dat is een trend die zich zal voortzetten. Het wordt steeds moeilijker nieuwe donateurs te werven. Naast de 880 donateurs heeft de NKS 130 leden voor het leven.

Om die trend te kenteren, werd in 2010 een nieuwe wervende folder opgesteld, die breed werd verspreid. Het zorgde inderdaad voor nieuwe aanmeldingen, maar minder dan het aantal donateurs dat vanwege leeftijd, overlijden of financiële situatie verdween. Ook werd opdracht gegeven voor een nieuw ontwerp voor de website: eenvoudiger, duidelijker van opzet en met meer mogelijkheden. Deze nieuwe site zal in 2011 de lucht in gaan.

Excursies

De excursies dit jaar voerden NKS begunstigers naar Friesland, Noord-Brabant, Limburg en Utrecht (respectievelijk de huizen Dekemastate, Epemastate en de Schatzenburg, Nemerlaar en de Markiezenhof, Amsterrade en Linschoten).

In totaal namen ongeveer 250 begunstigers aan de excursies deel, een aantal dat stabiel is in vergelijking met voorgaande jaren. De excursie-organisatoren Rob Bergmans en Liska Stroband (die al vele jaren deze taak vrijwillig, met enthousiasme en succes uitvoeren) hebben zich als altijd de moeite getroost voor ieder bezoek iets bijzonders te organiseren.



Kasteel Linschoten (Utrecht).

Zo werd de NKS op Amstenrade ontvangen door de eigenaresse en bewoonster, gravin Leila de Marchant et d' Ansembourg, En datzelfde gebeurde ook op de Epema-State en Schatzenburg en Nemerlaer. Bij de Markiezenhof werden we ontvangen door de stadsarchivaris die een boeiend verhaal hield over de (bouw) geschiedenis van het gebouw en op Linschoten kreg het bezoek een uitgebreide rondleiding door huis en tuin. Zoals gebruikelijk werd na afloop van elke excursie een drankje en een hapje aan de deelnemers aangeboden.



Kasteel Amstenrade (Limburg).

Leerstoel

Met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zijn gesprekken gevoerd over de opvolging van de huidige hoogleraar, prof. drs. H.L. Janssen, die op 1 juni 2011 met emeritaat zal gaan. Inmiddels is ook een kandidaat-opvolger gevonden.

De leerstoel is onder studenten nog onverminderd populair. Dit in tegenstelling tot de positie van de leerstoel binnen het Leids universitair bestel. Kleine leerstoelen zoals Kastelenkunde hebben het binnen deze

universiteit op dit moment heel moeilijk. Over de mogelijkheid de leerstoel te verhuizen naar een andere universiteit is intern overleg geweest als mede besproken tijdens het overleg met de RCE.

De invulling voor de leergang 2010-2011 van de leerstoel aan de Universiteit van Leiden door prof. drs. H.L. Janssen is het laatste jaar van genoemde. Op 1 juni 2011 zal hij met emeritaat gaan. Het aantal bachelorstudenten dat in 2010 onder zijn hoede stond was evenals voorgaande jaren hoog, ongeveer vijftig. Professor Janssen begeleidde in het verslagjaar vijf promovendi.



Professor drs. H.L. Janssen.

Evenals in de jaren ervoor nam professor Janssen regelmatig deel aan congressen, symposia en andere bijeenkomsten in het vakgebied. Voor de NKS was hierbij het belangrijkste zijn aandeel in het tweejaarlijks internationaal congres Chateau Gaillard dat in 2010 van 28 augustus tot en met 5 september door Nederland cq de NKS werd georganiseerd. Professor Janssen hield de inleidende lezing voor het gezelschap van ongeveer 85 wetenschappers over het onderwerp Het ontstaan van de middeleeuwse burcht.

2. Projecten

Kastelenlexicon Nederland

De voortgang van de basisregistratie (de voor het lexicon meest essentiële informatie) kon in 2010 goed in gang worden gezet dankzij de subsidie (2009) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Twee projectmedewerkers konden al in 2009 worden aangesteld. Zij, Kirsten Heilmann en Maartje Verhoeckx, hebben zich het gehele verslagjaar ingezet en hebben goede voortgang geboekt. De verwachting is dat de deadline, december 2011, gehaald zal worden. Naast deze projectmedewerkers hebben ook oud-medewerker Wendy Landewé en een aantal vrijwilligers meegewerkt aan de basisregistratie en waar mogelijk aan de uitgebreidere informatieformulieren.

Het digitale formulier is in de loop van de jaren steeds aangepast en ook uitgebreid. Dat levert ook technische problemen op waarvoor door de systeembeheerder een oplossing wordt gezocht.

Met de provincie Zeeland kon een tweede termijn worden afgesproken. Daar er in Zeeland meer gegevens over (verdwenen) kastelen bleken te zijn dan verwacht, was deze stap noodzakelijk. Het contract kon echter pas halverwege 2010 worden afgesloten, zodat het Zeeuwse onderdeel wel onder tijdsdruk is komen te staan.

Kasteelbiotoop Zuid-Holland

In het najaar van 2010 kwamen gesprekken op gang met de provincie Zuid-Holland. Voortvloeiend uit de in 2011 in de provinciale verordening te verankeren buitenplaatsbiotoop heeft de NKS gepleit voor eenzelfde bescherming voor kasteelresten en kasteelplaatsen. In dit kader leek het de provincie raadzaam om deze categorie beter in kaart te brengen alvorens het beleid aan te passen. Het is de bedoeling dat dit onderzoek (waarmee ook het lexicon kan worden aangevuld) door de NKS uitgevoerd zal gaan worden, in opdracht van de provincie. Dit project is min of meer analoog aan dat wat de NKS in opdracht van de provincie Utrecht heeft uitgevoerd. Ook de gegevens uit dat project komen het lexicon ten goede.



Huis ten Donck (Zuid-Holland) is een van de mooiste historische buitenplaatsen van ons land.

TV-serie Utrechtse kastelen en historische buitenplaatsen

Vanaf medio mei 2010 was bij RTV Utrecht een serie van acht uitzendingen te bekijken over kastelen en historische buitenplaatsen in deze provincie die een nieuwe functie hebben gekregen, zoals conferentieoord, museum, onderwijsinstelling etc. Deze serie is in coproductie met RTV Utrecht door de NKS samengesteld en begeleid door tijdelijk medewerkster mw. Annika Windrich MA en financieel mogelijk gemaakt door de provincie Utrecht.

De serie is intussen al diverse malen herhaald en is ook via internet te bekijken. Vanwege dit gunstige gevolg zal worden bekeken of andere provincies ook in dit concept geïnteresseerd zijn.

Dag van het Kasteel

Op 24 mei 2010 werd voor de derde maal de landelijke Dag van het Kasteel gehouden. Evenals de vorige jaren was het een groot succes en was het – dat is toch altijd een prettige bijkomstigheid – weer schitterend weer. Het bezoekersaantal was landelijk nog groter dan de vorige jaren (60.000) en het aantal deelnemende kastelen was iets gegroeid (93).



Living history bij kasteel Heeze, uitleg door een soldaat uit het begin van de 19e eeuw aan een 21ste-eeuws jongetje.

Veel deelnemers hadden, en ook daarin is een duidelijke groei te constateren, zelf initiatieven ontplooid om binnen het kader van het thema (Het kasteel in zijn groene context) iets speciaals te organiseren en hadden daarvoor ook zelf de benodigde gelden bijeengebracht.

Dat is een tendens die vanaf de start van de Dag van het Kasteel in 2007 ook bewust door de stichting is geëntameerd. Daarvoor is in 2007 ook het draaiboek gemaakt dat uitgedeeld wordt aan alle nieuwe deelnemers.

Helaas moest wel rekening gehouden worden met het feit dat de fondsen (het PBC-fonds en het VSB-fonds) na drie jaar te kennen gaven het project niet meer te kunnen steunen. Na enige verkenning bleek dat een andere aanpak noodzakelijk werd.

In het vervolg moet de zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid van de deelnemers nog meer worden aangesproken. Alle deelnemers en potentiële deelnemers voor 2011 werden van deze ontwikkeling op de hoogte gesteld en uitgenodigd weer mee te doen. De NKS zal zorg dragen voor de landelijke promotie.

Colloque Château Gaillard

Veel energie en tijd is in de eerste helft van het verslagjaar gestoken in de voorbereidingen en uitwerking van het twejaarlijks internationaal kastelencongres Colloque Château Gaillard, dat dit jaar voor de 25ste maal werd gehouden. In dit jubileumjaar was het Nederland die de organisatie toebedeeld kreeg. Een team, samengesteld uit de Kastelenstudiegroep, was al vanaf 2008 doende om dit achtdaagse congres, bezocht door 85 deelnemers uit geheel Europa, te laten slagen.

Het thema van het congres, het Ontstaan van de middeleeuwse burcht, gaf aanleiding om de locatie in het grensgebied tussen Nederland en Duitsland bij Kleef te kiezen, omdat daar immers in de Middeleeuwen al vroeg belangwekkende burchtenbouw was ontstaan. Het congres zelf kan geslaagd genoemd worden.



Uitleg over de ringwalburg de Heimenberg (Rhenen) door drs. J. van Doesburg (rechts), archeoloog bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Het bleek niet mogelijk om bij de fondsen, bedrijven of andere instanties financiële steun te verkrijgen om het congres mogelijk te maken. Wel kon naderhand bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed nog een aanvraag worden ingediend die in verslagjaar nog niet werd gehonoreerd. Dat zal in 2011 hoogstwaarschijnlijk wel het geval zijn.

Door veel ondersteuning in natura en de deelnemersbijdrage konden de out-of-pocketkosten worden gedekt. Wel is het zo dat de te besteden aantal uren niet zijn vergoed, waardoor er toch een verlies van ongeveer € 20.000 moest worden geconstateerd. Hopelijk zal de bij de RCE aangevraagde steun dit verlies dekken.

Alle lezingen gehouden tijdens dit congres worden omgewerkt tot artikelen die uiteindelijk zullen worden gepubliceerd in de Château Gaillardbundel. Het organiserend land draagt zorg voor een deel van de publicatiekosten. In dit geval ongeveer € 10.000,-.

In 2011 en 2012 zal hiervoor het benodigde geld bijeengebracht moeten worden.

Educatie

De NKS heeft in 2010 geen nieuwe educatieve projecten gestart of afgemaakt. Het huidige lesmateriaal is nog voldoende aanwezig om aan de vraag te voldoen.

3. Acties en bedreigingen

Bedreigde kastelen

Hoewel in 2010 de economie nog steeds niet op haar oude peil van voor 2008 is teruggekeerd en het aantal bedreigingen ten aanzien van kastelen en historische buitenplaatsen lager is dan de jaren ervoor, moest de NKS toch in een aantal gevallen optreden.

Kasteel Arcen (Arcen, gemeente Venlo, Limburg)

De gemeente Arcen-Lomm (in 2010 opgegaan in de gemeente Venlo) besloot in 2007 tot de bouw van een Multifunctioneel Accommodatie gebouw (MFA), op het terrein direct grenzend aan kasteel Arcen. De lokale actiegroepering riep de hulp in van landelijke monumentenorganisaties, waaronder de NKS. Samen met deze lokale groepering heeft de NKS gesprekken gevoerd met de gemeente Venlo, de beheerder van het kasteel en met betrokken burgers. De procedure werd in gang gezet. Uiteindelijk bleek er niet voldoende maatschappelijk draagvlak te zijn en werden de plannen voor de gemeente ook te kostbaar waardoor de procedure door de gemeente is stopgezet. De gemeente Venlo is wel gestart met de plannen voor een kleiner MFA, op dezelfde locatie.



Kasteel Arcen en de geplande nieuwbouw.

Kasteel Valkenburg (gemeente Valkenburg, Limburg)

Al in 2009 ontwikkelde de Stichting Valkenburg plannen om de ingangpartij aan de voet van de kasteelberg en het huidige horecagebouw op de berg aan de voet van de ruïne te vervangen door nieuwbouw. De NKS werd hiervan op de hoogte gesteld en diende evenals de RCE en lokale groeperingen zienswijzen in tegen deze plannen bij de gemeente. De uitkomst hiervan was dat de ingangpartij niet vervangen mocht worden vanwege het bouwhistorisch belang ervan. De vervangende nieuwbouw voor het huidige horecagebouw mocht wel doorgaan. De stichting Valkenburg heeft daarna besloten om andere plannen voor het beter toegankelijk te maken van de ingangpartij te laten ontwikkelen.

Ruïne Kasteel Makken (Makken/gemeente Boxmeer, Noord-Brabant)

In het dorp Makken (gemeente Boxmeer) staat een boerderij waarvan een van de bijgebouwen de voorburch is van het verdwenen hoofdgebouw van kasteel Makken. Deze voorburch, met als uiterlijk nu een oude boerenschuur, is geheel vervallen. De eigenaar en de gemeente zijn in conflict over het toe te kennen subsidiebedrag. De provincie en de RCE hebben hiertegen zienswijzen en bezwaar ingediend. De NKS was

helaas te laat op de hoogte van de procedure om ontvan-
kelijk te worden verklaard.

Kasteel Erde (gemeente Ommen, Overijssel)

De bouwplannen voor de nieuwbouw van leslokalen kun-
nen doorgaan. Was in 2009 de NKS in de procedure uitge-
schakeld, nu moest ook de Stichting Buitengoed Overijssel
haar taak neerleggen. Ook de procedure inzake de partiële
herziening bestemmingsplan bleek een verloren zaak. In
overleg met de stichting Buitengoed Overijssel heeft de
NKS besloten geen beroep aan te tekenen.

Crabbehof (gemeente Dordrecht, Zuid-Holland)

De eigenaar van deze geheel door woonwijken ingesloten
buitenplaats riep de hulp in van de NKS omdat op het
terrein (het park) van de buitenplaats bouwactiviteiten
plaatsvonden die het voortbestaan van de buitenplaats in
gevaar zouden brengen.

Een advies is uitgebracht aangaande een verantwoord
gebruik van het park.

Andere adviezen en bedreigingen

Door de eigenaren van kasteel Puth (Voerendaal, Limburg)
werd de NKS om advies en assistentie gevraagd inzake
de restauratieplannen van het kasteel. Advies werd uitge-
bracht inzake aanvraag subsidie en beoordeling van de
status van het gebouw.

Omwonenden van kasteel Limbricht (Limbricht, Limburg)
riepen de hulp in van de NKS inzake de plannen van de
gemeente om op het nabijgelegen terrein tegenover
het kasteel een opvangcentrum voor honden en kat-
ten te vestigen. De NKS heeft zich hierin verdiept maar
concludeerde dat, gezien de afstand en de bescheiden
uitvoering van het nieuwbouwcomplex, de basis voor een
NKS-actie ontbrak.

Wederom werd in 2010 de NKS geattendeerd op de situ-
atie rondom de Nijenbeek bij Zutphen (Gelderland). De
toren, het enige wat nog van het complex over is, is in de-
plorabele staat. De eigenaar en de gemeente zijn in 2010
met elkaar in gesprek om een oplossing te vinden voor
het jarenlange conflict over de verantwoordelijkheid aan-
gaande de restauratie.



*Kasteel Crabbehof te Dordrecht,
middenin een Vogelaarwijk*



Een oplossing voor de Nijenbeek?

4. Stage en onderzoek

De NKS is al enige jaren, met behulp van stagiaires en net-afgestudeerde wetenschappers, bezig om over voor de kasteelwetenschap relevante onderwerpen uit te werken in rapporten. Deze dienen als basis voor advies aan overheden, politiek en eigenaren.

Open de poort

In 2010 verschenen *'Open de Poort!' De NKS als steunpunt voor de provinciale stichtingen*, een onderzoeksverslag door de stagiaires Joost Boomsma, Carmen Gierveld, Michiel Huisinga en Lienke Vendrik, naar de relatie tussen de NKS en de provinciale kastelenstichtingen.

Meldpunt Bedreigde kastelen

Van Lisette Vos verscheen het verslag van haar stage-onderzoek, *Onbekend maakt onbemind, Evaluatieonderzoek Meldpunt Bedreigde Kastelen*. Ze hield de werking van het Meldpunt Bedreigde Kastelen tegen het licht en gaf aanbevelingen.

Kasteelplaatsen Utrecht

In opdracht van de provincie Utrecht verscheen het door de beide wetenschappelijk medewerkers van de NKS, Ben Olde Meierink en Fred Vogelzang geschreven rapport *Een toekomst voor een verdwenen verleden, Kasteelplaatsen in de Provincie Utrecht*. Hierin wordt een overzicht gegeven van de kasteelplaatsen in de provincie gekoppeld aan een advies voor nieuw provinciaal beleid in dit kader. Aan het onderzoek was ondersteuning verleend door Marloes Pouw, Marjolijn Saan, Wendy Landewé en Maartje Verhoeckx.

Kastelen en geestelijke gezondheidszorg

Lisette Vos deed vervolgens onderzoek naar de herbestemming van kastelen en buitenplaatsen als instelling voor geestelijke gezondheidszorg. De rapportage daarover verscheen eind 2010. Titel is *Kastelen Herbestemd. Kastelen en buitenplaatsen als instelling voor geestelijke gezondheidszorg*.

Kasteelruïnes

In opdracht van de Rijksgebouwendienst voerde stagiaire Vera Driessen van de Universiteit van Amsterdam onder begeleiding van de NKS een onderzoek uit naar kasteelruïnes. Zij ondervroeg eigenaren en beheerders van een aantal over Nederland verspreide kasteelruïnes naar hun ervaringen, de interactie met de omgeving en hun toekomstplannen rond de ruïne. Het onderzoek leidde tot een rapport, dat aan de RGD werd aangeboden. Bovendien werd vervolgonderzoek geëntameerd, dat in 2011 zal worden uitgevoerd.

Kastelen in oorlogstijd

Mariëlle Bakker van de Utrechtse universiteit voerde in opdracht van de NKS een onderzoek uit naar kastelen en buitenplaatsen in de Tweede Wereldoorlog. Zij onderzocht de gevolgen van vordering, inkwartiering en oorlogshandelingen rond kastelen voor de fysieke toestand van het gebouw. Bovendien ging zij in op de periode na de oorlog, waarin slechts met grote moeite een deel van de kastelen en buitenplaatsen kon worden gerestaureerd. In veel gevallen lukte dat niet of maar deels. De uitkomsten zijn na te lezen in de rapportage, die via de website is te raadplegen.

Alle onderzoeken zijn ook in het kort gepresenteerd op studiedagen en in Kasteelkatern.

Scriptie

Naast stagiairs begeleiden Olde Meierink en Vogelzang ook studenten die scripties en thesen schrijven over kastelen en aanverwante onderwerpen. Zo werd Froukje van de Meulen (UvA) begeleid bij haar onderzoek naar de wijze waarop de Tweede Wereldoorlog in kastelen onder de aandacht werd gebracht.

Rapporten, in de huisopmaak, en scripties zijn via www.kastelen.nl te raadplegen.

5. Extern overleg

Samenwerking en verhouding tot andere organisaties

De NKS, in de persoon van de directeur, heeft zitting in het bestuur van de Federatie Instandhouding Monumenten (FIM). Binnen dit bestuur werkt de stichting samen met alle overkoepelende monumentenorganisaties (beherend en niet-beherend). De FIM is officieel de spreekbuis van de monumentensector richting overheid. De NKS heeft tevens zitting in de commissie Ruimtelijke Ordening binnen de FIM.

De NKS, in de persoon van de directeur, vervult vanaf 2006 een bestuursfunctie in het bestuur van het Koninklijk Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde (uitgever van de *Nederlandsche Leeuw*), de connectie tussen kastelen en adellijke geslachten en het patriciaat was de reden om deze bestuursfunctie te aanvaarden.

De NKS is, met de hoogleraar kastelenkunde en de wetenschappelijk medewerkers Fred Vogelzang en Ben Olde Meierink alsmede de directeur vertegenwoordigd in de Kastelenstudiegroep. Dit is een gezelschap van onderzoekers en wetenschappers op het gebied van het middeleeuws kasteel. Deze groep is vooral van belang als drijvende kracht achter nieuw onderzoek en biedt jonge onderzoekers gelegenheid om hun studie en publicaties te bespreken en op hoger peil te brengen. Het is de kweekvijver voor de komende generatie van kasteeldeskundigen.

Zowel de hoogleraar, de directeur als de wetenschappelijk medewerkers nemen deel aan de bestuurs- cq redactiebijeenkomsten van verschillende aan de NKS gelieerde organisaties, waaronder KNOB, Nederlandse Interieurstichting en het Mariaplaatsoverleg.

Op het internationale vlak wordt er nauw samengewerkt met het Europäisches Burgen Institut (EBI), met de Wartburggesellschaft en met de Deutsche Burgenvereinigung. Het EBI is vooral van belang voor de ontwikkelingen van het lexicon. Het EBI heeft voor de Duitse gebieden ook een dergelijk lexicon opgezet, waaraan nog steeds gewerkt wordt. Hieruit komt een aantal internationale projecten voort (ondersteund door Europese fondsen) waaraan de NKS ook deelneemt (hieronder valt onder meer de registrering van de middeleeuwse burchten langs Rijn en Donau).

Verdere internationale contacten lopen via het (grotendeels informele) circuit van Chateau Gaillard.

De NKS-medewerkers en de hoogleraar gaven in 2010 verschillende malen lezingen en presentaties, zowel in binnen- als buitenland en namen deel aan verscheidene panels.



Voorbespreking werkbezoek van de Kastelenstudiegroep naar de kastelen in en rondom Tilburg.

6. Publicaties, bibliotheek en documentatie

Bibliotheek en documentatie

Nadat in 2009 plotseling in de zich op de zolder van het kantoorpand bevindende dozen met de collectie Jaap Renaud het schadelijke zilvervisje werd geconstateerd, zijn direct bestrijdingsmaatregelen getroffen. Na de vereiste 'quarantaineperiode' kon gelukkig medio 2010 het sein veilig gegeven worden en werd met spoed de voortzetting van de registratie van alle boeken en de splitsing ervan (boeken bestemd voor verkoop, voor de stichting Het Nederlands Gebruiksvoorwerp, en voor eigen gebruik) ter hand genomen worden.

Met het onderdeel Buitenland van de bibliotheek is grote voortgang geboekt voor wat betreft de catalogisering. Vooral dankzij mevrouw F. Cuppers, als vrijwilliger werkzaam in de bibliotheek, is dit onderdeel zo goed als gereed gekomen in het verslagjaar.

Hoewel ook het aankoopbeleid enigszins beperkt is gehouden in verband met de bezuinigingsrondes, konden toch veel nieuwe boeken worden ingeschreven dankzij schenkingen.

Het beeldmateriaal is nagenoeg geheel gecatalogiseerd en geautomatiseerd. Dit ging hand in hand met de groei van de beeldbank op de website van de NKS.

Publicaties

Eyckenstein

In de serie Nederlandse Kastelen uitgegeven door de NKS en Uitgeverij Matrijs is in 2010 verschenen het deel over de buitenplaats Eyckenstein, *Eyckenstein op de grens van zand en veen*, met bijdragen van Lex en Otto van Boetzelaer (eigenaren en bewoners), Fred Vogelzang, Ronald van Immerzeel en Ilse Slotweg.

Kasteelkatern

In 2010 kwamen er vier nummers van Kasteelkatern uit met een totale omvang van tachtig pagina's. In ons tijdschrift besteden we aandacht aan nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen, toegankelijk gemaakt voor een breder publiek, aan eigen onderzoek, bedreigingen en herbestemmingen en nieuwe publicaties. De reacties zijn over het algemeen zeer positief.

Publicatielijsten van de medewerkers van de NKS zijn te vinden op de website.



De nieuwe uitgave in de serie Kastelen in Nederland, Kasteel Eyckenstein.

7. Bestuur, personeel, vrijwilligers en stagiairs

Bestuur

Mr. B-J.M. baron van Voorst tot Voorst	voorzitter
Jhr.mr. R.F.M.R.M.van Rijckevorsel	vice-voorzitter
Mr. J.A.Moolenburgh	penningmeester
Ing. E.A. Geijtenbeek	secretaris
Ir. C.J.M. van der Burg	
Jhr. Mr. K.F.H. Schorer	

Raad van Advies

Drs. C.J. Kalden	voorzitter
Prof. dr. F.H.M. Grapperhaus	afgetreden volgens rooster april 2010, † 9 mei 2010
Dr. D. Dolman	
Drs. E. Munnig Schmidt	afgetreden volgens rooster april 2010
Mw. J.L.E.M.W.R.R. Tiesinga-Autsema	
Mw. drs. G. Locquet	

Wetenschappelijk adviseur

Prof. drs. H.L. Janssen	Hoogleraar Materiële Cultuur van de Middeleeuwen in het bijzonder van de kastelen aan de Universiteit Leiden
-------------------------	--

Directie

Mw. drs. J.M.M. Wielinga	directeur
--------------------------	-----------

Het kantoor

Mw. K.S. Heilmann MA	wetenschappelijk medewerker SKLN
Mw. drs. W. Landewé	coördinator basisregistratie SKLN
Mw. drs. E. Maas-Becx	Dag van het Kasteel (tot juli 2010)
Drs. B. Olde Meierink	hoofd onderzoek, coördinatie SKLN
Mw. drs. M. Saan	bibliothecaris, bureaucoördinatie SKLN
Mw. M. Verdenius	officemanager
Mw. M. Verhoekx BA	wetenschappelijk medewerker SKLN
Dr. F. Vogelzang	projecten, wetenschap, kasteelkatern, stagebegeleiding
Mw. A. Windrich MA	projectmedewerkster TV-serie
Mw. S. Wiss BA	projectmedewerkster SKLN

Vrijwilligers

A.A.M. te Beek	beeldbank, databank, digitalisering fotoarchief
R. Bergmans	excursies
Mw. F. Cuppers	bibliotheek
Mw. G. Henken	digitale nieuwsbrief, website
H. v.d. Heuvel	project Groningen SKLN
P. Kastelein	documentatie (teruggetreden december 2010)

Mw. T. van Rossum-Kuijpers
W. Stokman
Mw. L. Stroband-Heinemann
J.M.L. Voets
Mw. drs. L. Wessels

bibliotheek
boekhouding
excursies
databank, digitalisering fotoarchief
redactie kasteelkatern

Stagiairs

Mw. M. Bakker BA
J. Boomsma
Mw. V. Driessen BA
Mw. C. Gierveld
M. Huisinga
Mw. L. Vendrik
Mw. L. Vos BA

kastelen in oorlogstijd
open de poort
kasteelruïnes
open de poort
open de poort
open de poort
kastelen en geestelijke gezondheidszorg

